

RS AU § 115 Återrapportering av uppdrag. Implementering och organisering för Klimatanpassningsplan för Gotland.

Ärendenummer: RS 2023/2230

Arbetsutskottets beslut

- Ärendet överlämnas till regionstyrelsen utan eget yttrande.

Sammanfattning

Regionfullmäktige antog 2023-10-23 Gotlands första Klimatanpassningsplan. Planen togs fram utifrån behov som identifierades i arbetet med en ny översiktsplan. Plan- och bygglagen slår fast att en kommun i sin översiktsplan ska redogöra för sin syn på klimatrelaterade risker för skador på den byggda miljön till följd av översvämning, ras, skred och erosion. Den antagna Klimatanpassningsplanen uppfyller lagens krav, men omfattar däremot inte perspektiven torka och värme och inte heller områden utanför tätorterna.

Klimatanpassningsplanen slår fast att arbetet med klimatanpassning är en kontinuerlig process eftersom att klimatunderlag uppdateras regelbundet tillsammans med lagstiftningar och riktlinjer för arbetet. Nya och ändrade förutsättningar innebär ett behov av att uppdatera och aktualisera Klimatanpassningsplanen med jämna mellanrum. Det är viktigt att Region Gotlands samtliga verksamheter deltar i klimatanpassningsarbetet och att det integreras i organisationens befintliga arbetsätt och budgetprocess. För att säkerställa att klimatanpassningsarbetet får genomförandekraft, kontinuitet och ett brett engagemang behöver det tillskapas processer inom Region Gotland som driver arbetet framåt.

När regionfullmäktige beslutade om antagande av Klimatanpassningsplanen (2023-10-23, § 174) gavs samtidigt följande uppdrag:

1. Regionstyrelsen får i uppdrag att återkomma med planering och process för nästa steg i Klimatanpassningsplanen med fokus på hela Gotland, torka och värmebölja.
2. Regionstyrelsen får i uppdrag att återkomma med hur arbetet med Klimatanpassningsplanen ska implementeras, organiseras och följas upp.

Regionstyrelseförvaltningen återkommer nu med förslag till hantering av givna uppdrag.

Nästa steg, komplettering av Klimatanpassningsplanen

Vid framtagandet av Klimatanpassningsplanen lades huvudsaklig fokus på att uppfylla de krav rörande risk och sårbarhet som plan- och bygglagen ställer på en ny översiktsplan. Klimatanpassningsplanen omfattar därför tätorter och

klimateffekterna översvämning, ras, skred och erosion. Av bland annat ekonomiska och tidsmässiga skäl gjordes valet att utelämna klimataspekterna torka och värme, samt att inte låta planen omfatta hela Gotland utan endast tätorterna. Att komplettera Klimatanpassningsplanen med klimataspekterna tork och värme, samt att utvidga analyserna till att omfatta hela Gotlands geografiska område, är ett relativt omfattande arbete som sannolikt kräver anlitande av extern kompetens genom upphandling av konsult, vilket uppskattas medföra en kostnad om 700 tkr.

De ekonomiska skälen för att begränsa planen till att endast omfatta ovan klimatperspektiv och tätorter kvarstår och förvaltningen ser därför behov av att prioritera annorlunda. Mot bakgrund av Region Gotlands prognosticerade ekonomiska läge de kommande åren ser förvaltningen inte att det finns möjlighet att genomföra uppdraget med komplettering av planen, eftersom det kräver inköp av extern kompetens.

Implementering, organisering och uppföljning

Regionstyrelseförvaltningen konstaterar att olika kommuner har valt att organisera och hantera arbetet med klimatanpassning på olika sätt. Inom det nyligen bildade nätverket för kustsamverkan, där alla kommuner och länsstyrelser (dock inga regioner) inom Kalmar, Blekinge och Gotlands län ingår, finns det flera exempel på att klimatsamordnarrollen placerats på den fackförvaltning där sakkunskapen i frågan finns.

Klimatanpassningsplanen redovisar ett antal samhällsfunktioner och verksamheter som Region Gotland har rådighet över och där det finns goda skäl för regionen att inrätta en organisation som ges mandat och handlingskraft att planera och genomföra arbetet med såväl förebyggande som avhjälpande åtgärder mot klimatförändringarnas effekter. I ett utdrag ur Klimatanpassningsplanen nedan (tabell 4) redogörs för de sex samhällsfunktionerna med tillhörande verksamheter. De verksamheter och inrättningar där Region Gotland har ett ansvar som verksamhetsutövare omfattar exempelvis skola, vård, barn- och äldreomsorg, VA-ledningar, dagvattenanläggningar, vattenverk, reningsverk, gator, gång- och cykelvägar, hamnanläggningar, räddningstjänst, avfallshantering och kollektivtrafik. En majoritet av de verksamheter och/eller lokaler/inrättningar som omfattas av planen ligger under tekniska nämndens ansvar. I vissa fall som när det gäller äldreomsorg och skola, bedrivs själva kärnverksamheten av annan nämnd, medan tekniska nämnden via fastighetsägandet, ofta har rådigheten över huvuddelen av de klimatanpassningsåtgärder som kan bli aktuella.

Tabell 4. Kategorisering av verksamheter som Regionen har rådighet över.

Samhällsfunktion	Verksamheter
Bebyggelse och byggnader	Befintlig Planerad
Infrastruktur	VA-verksamhet – dagvatten, avlopp, dricksvatten Energiförsörjning – distribution, produktion, fjärrvärme, fjärrkyla Information och kommunikation – radio- och TV distribution, telekommunikation, post
Social infrastruktur	Barnomsorg och utbildning Äldreomsorg, LSS Kulturmiljö, kulturarv Naturmiljö – Ekosystem, biologisk mångfald och miljömålsarbete Turism och friluftsliv
Blåljus och framkomlighet	Hälsa, vård och omsorg Räddningstjänsten Transport – Gång- och cykelvägar, bilvägar, luftfart, sjöfart och kollektivtrafik
Utsläpp och avfall	Förorenade områden och miljöfarlig verksamhet Avfallshantering och renhållning
Livsmedelsförsörjning	Produktion, tillverkning och distribution Näringsliv – Handel, industri, djurhållning, fiskerinäring, skogsbruk

Ur Klimatanpassningsplan för Gotland, antagen 2023-10-23

Inom teknikförvaltningen pågår för närvarande rekrytering av en person med rollen som klimatsamordnare med stöd av tidigare beslut om utökning av förvaltningens budget med 1 mkr/år ämnat för intentionerna i Klimatanpassningsplanen. I arbetsbeskrivningen för tjänsten framgår att personen ska arbeta med att genomföra åtgärder i Klimatanpassningsplanen, att utveckla förbättringsförslag inom klimatområdet, att samarbeta kring samordning av projekt, att hitta extern finansiering via exempelvis EU samt att hålla i kommunikationsinsatser och kompetenshöjning för kollegor inom klimatområdet.

Regionstyrelseförvaltningen konstaterar att såväl kravprofil som innehållet i den tjänst som teknikförvaltningen nu rekryterar, i allt väsentligt uppfyller behoven på den övergripande klimatanpassningssamordnare som Klimatanpassningsplanen efterlyser. Teknikförvaltningen bedöms, genom den nya resurs som rekryteras under 2024, ha goda förutsättningar för att utgöra den plattformen för klimatanpassningsarbetet inom Region Gotland.

Med tanke på den kärva ekonomiska situation som förutspås för Region Gotland, anser regionstyrelseförvaltningen att det ur ett koncernperspektiv är rimligt att nyttja befintliga resurser och att därför ge tekniska nämnden i

uppdrag att samordna klimatanpassningsarbetet för Region Gotland.
Därigenom behöver inga medel för inrättande av en tjänst äskas.

Bedömning

Regionstyrelseförvaltningen gör bedömningen att det för närvarande inte är ekonomiskt möjligt att genomföra en komplettering av befintlig Klimatanpassningsplan.

Förvaltningen anser att inrättandet av en funktion för implementering, organisering och uppföljning är det främsta att prioritera i detta skede. Funktionen ska bidra till regionövergripande samordning och uppföljning. Klimatanpassningsarbetet bör med fördel samordnas med arbetet med regionfullmäktiges prioritering ”En skyndsam energi- och klimatomställning” där ett nätverk är på väg att startas upp för att accelerera arbetet.

Förvaltningens bedömning är därför att föreslagen åtgärd på ett tillfredsställande sätt hanterar regionfullmäktiges givna uppdrag.

Ärendets behandling under mötet

Ärendet föredras av Malena Bendelin, enhetschef och Anders Lindholm, planeringsstrateg, regionstyrelseförvaltningen.

Arbetsutskottet föreslår att ärendet överlämnas till regionstyrelsen utan eget yttrande.

Ordförande ställer proposition på arbetsutskottets förslag och finner att det bifalls.

Beslutsunderlag

Klimatanpassningsplan, antagen RF 2023-10-23

Regionfullmäktige RF 2023-10-23, §174

Regionstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse 2024-04-26